

## Románia Európában volt

## Az élet pénteken kezdődik

## Előszó

1900 előtt néhány évvel tartalmasak voltak a mindennapok. Az emberek vibráltak, mint a távíródrótok, és jobban hittek a tudomány hatalmában, a haladásban és a *jövőben*, mint azelőtt vagy azután bármikor. Ezért az Újév volt a legfontosabb pillanat: a jövő folyamatos újakezdése.

A világ szövedéke bármilyen örült ötletet lehetővé tett, és az örült ötletek gyakran valóra váltak.

Románia Európában volt, kozmopolita fővárosa nagy erőfeszítésekkel szervezte és civilizálta önmagát. A korszak összes dokumentumai arról szólnak, hogy Bukarestben *soba*, se éjjel, se nappal nem lehetett unatkozni.

Az érzékeny lelkiületek előreláthatatlan veszélyektől tartottak. Egy férfi a sétatálcájával védekezett a villanyvilágítástól. Egy asszony határozottan megtiltotta a fiának, hogy lefényképezze, pedig engedte, hogy lefesse. A neurózisok versé alakultak, az ópium és a fájdalom kéz a kézben járt. A tuberkulózis, a szifilisz és a kosz vagy ölt, vagy sebeket ejtett a testekben és a lelkekben. A világból nem tűnt el a gonosz, de a mellőzése nem bizonyult a legjobb módszernek a jövő előkészületeihez. Voltak, akik harcoltak ellene.

Az újságok felismerték hatalmukat, és a leírt szóért már meg is lehetett halni. És a leírt szó már árulkodott róluk. Gondot okozott a pénz, de nem volt cél, és sokan akadtak, akik minden pénzüket készek voltak nemes célokra áldozni. A gyerekek korán kezdték utánozni a felnőtteket, a felnőttek néha úgy viselkedtek, mint a gyerekek, de az élet iránti kíváncsiság öröme egyik életkorban sem lankadt.

1900 előtt azt hitték, hogy az Isten az embert, a szó szoros értelmében, halhatatlannak teremtette. Semmi sem tűnt lehetetlennek, és nem is volt az. Bármilyen utópiát megengedtek. De valamennyi közül a legkedveltebb a *játék az idővel* volt. Egyébként az emberek mindenféle szempontból meg lehetőségen hasonlítottak elődeikre és utódaikra.

1900 előtt néhány évvel tartalmasak voltak a mindennapok, és az emberek a mi világunkról álmodtak.

Rólunk álmodtak.

## DECEMBER 19, PÉNTEK

Egy eseménydús nap

Szeretek a kocsiban olvasni. A mama szid, a papa szerint, aki még otthon sem feledkezik meg róla, hogy ő doktor Leon Margulis főorvos, és a Nemzeti Színház mögött, a Sf. Ionică utca 8. szám alatt van a rendelője, tönkreteszem a szemem és rövidlátó gyerekeket fogok világra hozni. De makacs vagyok, és magammal viszem a könyvemem. Az ő idejükben több idő jutott az olvasásra és egyébre, de nekünk, fiataloknak sokkal jobban kell gazdálkodnunk az idővel. Alig várom, hogy lássam, mi lesz a *Vanity Fair*-ben Beckyvel. Bár, őszintén mondom, azt hiszem, én ahhoz a buta Ameliához jobban hasonlítok, és egész életemben valami szélhámusba leszek szerelmes. Ma nem volt szerencsém az olvasással. Először is, átfagyott a kezem. Azután, ahogy beszálltunk a kocsiba, a papa és a mama, mint a szakácsnőnk a petrezselymet, ízekre aprították azt az ismeretlent, akit Petre ma reggel a Băneasa erdő széli tónál, a mezőn szedett össze, a hóban. A Rendőrkapitányság zárkájába vitték. A mama, aki mindenről nagyon jól értesült, azt mondja, a bolondokházából szökött meg, mert biztosan megbolondult a sok tanulástól. És sokatmondóan rám nézett: „Te is így jársz, ha egész nap olvasol!” Aztán a papára: „Itt az ideje, hogy Iulia gondolkozni kezdjen egy rendes férfiről, akihez feleségül mehet!” A papa Costache úr kérésére, ő családunk barátja a rendőrségen, megvizsgálta a férfit, és azt állítja, hogy a hihetetlenül fura öltözéke dacára sem csavargó. Cirkuszi bohóc lehet. Különbösen tiszta, „testi” hibája sincs, azon kívül, hogy időnként tényleg félrebeszél. De ha bolond is, nagyon művelt, „jól

forogtatja a szavakat”. Viszont amikor a papa megkérdezte tőle, hogy nem tüdőbajos-e, teljesen kijött a sodrából, gúnyosan ránézett, és sértően kijelentette: „Két krajcárt sem ér a színésze!” A papa, mint mindig, bármilyen helyzetben, most is komolyan válaszolt: „Kérem, uram, én nem színész vagyok, hanem orvos!” És hozzátette, hogy a férfi hörgése rekedtes, ő maga nagyon sápadt, de komoly betegséget nem észlelt nála. Erre a férfi lecsendesedett, és azt mondta, rá akar gyűjtani, mire a papa, aki bár ellenzi ezt a szokást, Costache úr asztaláról vitt neki finom dohányt és cigarettapapírt, de azt mondja, hogy az őrizetes vad keresgélés után egész egyszerűen hátat fordított neki. Neveletlen alak! Elvették a bőrdíjót, hogy átkutassák az ezüstözött kazettáját, az valami olyasmi, mint egy széf, ebből is látszik, hogy pénzhamisító is lehet, de egy óra fogva tartás és Costache uraság rövid kihallgatása után szabadon engedték. Amikor látta, hogy szabad, azonnal kerekelt oldott. Viszont titokban a rendőrség legjobb kocsisa követi.

– Hány éves? – tette fel a mama kedvenc kérdését.

– Negyvenháromat mondott, ami azt jelenti, hogy négyvel fiatalabb, mint én, de szerintem hazudik, nem adok neki többet harminc-harmincöttnél. Azt mondja, újságíró, és itt született. Dan Kretzu. Csodálkoztam, hogy az arca teljesen simára borotvált, mint az olyan színészeké, akik női szerepet játszanak. Hm!

És a papa megsimogatta vékony, kukoricahajhoz hasonló selymes, szőke szakállát, amitől egy életen át szenvedett. – Holnap a vacsoránál többet is megtudunk, mert meghívtam Costache urat.

A papa azonnal látta, hogy ég az arcom, és a homlokomra tette a kezét, hogy lássa, nem vagyok-e lázas. Szerinte mindennek konkrét, testi oka van, és hallani sem akar a lélekről. Bár a mama még egy ideig folytatta, mivel átmelegedett a kezem, lehúztam a kesztyűmet, és inkább visszatértem Beckyhez. Azt tetszik benne, hogy akárcsak én, tud franciául és angolul. Ami nem tetszik, hogy akárcsak nekem, neki is *green eyes* vannak. Barna szemet szerettem volna, mint a Jacques-é, és szőke haját, mint a Beckyé, de úgy látszik, huszonegy éve nem volt ilyen minta a gyárban, és meg kell elégednem a fekete hajjal. Hogy lehet, hogy ugyanazoktól a barna szemű szülőktől az egyik gyerek szeme olyan, mint az övéké, a másiké meg kék vagy zöld? Újévig be akarom fejezni a könyvet, úgyhogy megpróbálok kevesebbet írni a naplómba. Még van addig tizenkét nap és néhány óra.

## 2

Ma jó napjuk volt a bukarestieknek. Havazott, még tizenkét nap van hátra az évből, és tizenkét óra a napból. A várost az egyik sarkától a másikig beborító fehérség, a Cotroceni Palotától az Obor külvárosig, és a Șerban Vodă temetőtől a Sugárút köröndjeig, és még annál is tovább a négy égtáj felé, olvadozott a délutáni napsütésben. A jégcsapokat mintha beolajozták volna, és imitt-amott a járókelők nyakába csöpögtek. Az utcákon elég nagy volt a forgalom, mint karácsony előtt mindig. Nicu felfelé nézett, nehogy elázzon, és elterült a hóban, mérges lett, mintha nekiment volna egy lepedőnek.

– Akkor hát jómagam már megint elestem! – mondta a küldöncfiú jó hangosan, kipirulva és fejcsóválva. – *Annyiszor megmondtam*, hogy nézd meg jól, hová lépsz – zsörtölődött halkán, mégis mint egy rosszkedvű öregember. Tavalytól, amióta iskolába jár, ez a kioktató hang a nyelvéhez tapadt, és nem szabadult tőle. A szokása, hogy magában beszél, azóta megvan, mióta az eszébe tudja, mert pechére nincsenek testvérei, mint a többi gyerekek. Egy lánytestvérrel is beérmé, jobb híján. Leseperthe a havat a kabátjáról, megbámulta a jeget, amin elcsúszott, és trappolva ért a *L'Independance Roumaine* újság szerkesztőségéhez, amelynek a bejárata fölött volt a falóra. Pont tizenkettőkor beindult a harangjátéka. Nicu nem akarta lekésni a találkozást

a pandúrral. Nem volt könnyű, mivel ő csak a nap és az árnyék után tájékozódott. Most azonban valami elterelte a figyelmét. Pont előtte, a földön csodálatos, legalább két könyök hosszú jégcsap hevert, kardozásra kiváló. Azonnal felvette, megsimította enyhén hullámos felületét, nem érdekelte, hogy jéghideg, két kézzel megragadta, az oldalához tette, aztán két kézzel megint felemelte, és üvöltve a láthatatlan ellenségre támadt vele. Szerencsétlenségére, a háztető ereszen sokkal nagyobb nyugalomhoz szokott jégcsap irányt tévesztett: eltalált egy katonai egyenruhás, ezüstfejú sétatálcás, középtermetű urat, aki éppen akkor lépett ki a faliórák épületéből. Ő volt a rendőrfelügyelő jobb keze, a közbiztonsági szolgálat főnöke, Costache Boerescu, és mindig sietett: rövid lábaival gyorsan-gyorsan kaszálta a levegőt. Akkoriban naponta kétszer-háromszor is megfordult a franciák újságjánál. Amióta Lahovary urat, a lapigazgatót megölte párbajban „az a megátalkodott Filipescu”, az *Epoca* igazgatója. Úgyhogy a rendőr úrnak most pont a párbajhoz nem volt kedve, bosszankodott a megtorpant kihallgatás és a sajtó mind követelőzőbb hangneme miatt. Ott tartott, hogy már ki nem állhatta az újságírókat: ha valamit jól csinált, észre sem vették, de ha egyszer nem oldott meg elég gyorsan egy feladatot, rögtön ráugrottak, és befeketítették, a saját kijelentéseit jól kiforgatva felhasználták ellene. Ahányszor csak tehetett, de csakis férfiak jelenlétében, azzal hűtötte le magát, hogy „festett kurvának” nevezte a sajtót. Különben egyedül élt, a Kőkeresztnél lévő létesítményt árendeménnyel is igénybe vehette, ha akarta. Rendőrként és férfiként is jól ismerte azt a helyet. Mielőtt fülön csiphette volna ezt az ördögfiókát, az meglépett előle, öngyilkos módon, a kocsi és a szánok között átvágott az úttesten, a Sărinđar felé, előbb a Capşa irányába tartó néhány kocsi, majd az ellenkező oldalon a Dâmbovița felé tartók szitkozódása közben, akik egymás után húzták vissza a gyepelöket, nehogy összeütközzenek. A fiú visszazétt. A rendőr ugyanabban a pillanatban megfenyegette a botjával, aztán hagyta, menjen isten hírével, ő pedig elindult a pár percre lévő kapitányság épülete felé.

– Megjárhattad volna. Costache uraság ezt nem felejt el, mert semmit sem felejt el, és ravasz, mint a kígyó. Jómagam máma csak hülyeségeket művelek – szólt a gyerek egy hóval teli bokornak, amely titokban nőtt ki a fal melletti sötét helyen. Néhány veréb ugrált gyorsan egyik ágról a másikra, kicsit időztek rajta, hasukkal érintették a vastag hótakarót, amely cafatokban lehullott, aztán magasabbra mentek a bokron, mint egy emeletes házban. Nicu kíváncsi volt, hogy miért mozognak annyit, mert nem úgy tűnt, hogy hozzá hasonlóan keresnének vagy követnének valamit, például. Neki pontos célja volt, és mindjárt fel is bukkant előtte: az *Universul* bejárata. Bukarest legolvasottabb újságja. Na, jó, az *Adevărul*nál nem így tudják, de hát ők mindent másképpen tudnak. Miután a bokorról az összes verebet gyorsan elzavarta, megnyújtotta lépteit.

A bal oldali ajtón bement. A portás kezét fogott vele, mint egy felnőtlet. Cercel bácsi mondta, hogy még várnia kell, mert a csomagokat nem hozták le a „terjesztői irodából”.

Nicu elfoglalta a helyét. Nagyon elégedett volt. A beszélgetések Cercellel mindig igen tanulságosak voltak, mert a portás naponta elolvasta az újságot, és felvilágosította a hírekről. Nicu megkérdezte, hogy eldöntötte-e, mire játszik a nagy újévi lottón, aminek a főnyereménye tízezer lej. Hat számot kell megtenni, és a fiú megkérte, az ő számát is tegye meg, nem azért, hogy nyerjen (bár némi pénz neki is jól jött volna), hanem hogy kisegítse. Nicu tudta, hogy ő a 9-est és a 8-ast választja, vagyis a jövő évszámot, a többit a portás, csakhogy ő mindennap meggondolja magát. Cercel bácsi most is azt mondta, hogy ez nem tréfa, át kell még gondolnia. Nicu számára a mai újság fő híre még a Hasfelmetsző Jack-hírnél is durvább volt, pedig eddig az volt a hírek királynője. A portás kinyitotta az *Universul*-t, és, jó messze tartva a szemétől, szótagolta:

– „Na-pi hírek... Bor-dély... Nem... Bor-dar-land újság hírei. A Mars bolygó és a marslakók.” Hallod? És szokás szerint a saját kommentárjával folytatta: „Kiderült, hogy a marslakók nem esznek húst, de a mamutokat szállításra használják. A lovaik akkorák, mint a mi póni lovaink.” Mint a mi póni lovaink? Miféle póni lovak? „A marháik kisebbek – vagyis nekünk nagyobb marháink vannak – és egyszarvúak. A marslakóknak nagyon átható a tekintetük. Tudnak repülni, de csak rövidtávon. A vízen ugyanolyan könnyen járnak, mint szárazföldön. A Marson megszűnt minden háború. Teokratikus kormány van. Tizenkét állam. Nincs magántulajdon.”

– Akkor én nem megyek a Marsra. Itt van a hazám, a vagyonom, a házam, a kertem, a feleségem, a galambjaim és a kölykeim – zárta le a portás a beszélgetést, és letette az újságot, mint aki mindent tud a marslakókról.

Nicu nem értett egyet vele. Ő inkább liberális volt. Jól megértette, hogy a marslakók repülnek, vízen járnak és mamutokon lovagolnak, mamutot látott az *Universul* illusztrációjain. Úgyhogy ebben sem, ahogy sok egyébben sem értett egyet Cercel báccsal, bár horgas orra és alatta a tömött bajusza tiszteletet parancsolt. Nicu engedékenyen azt mondta:

– Ha lehet, én megyek! Elmegyek, hogy lássam, és ha nem tetszik, visszajövök.

– Egyelőre menj, és hordd ki ezeket az újságokat! – és a portás dühösen, hogy ellenkeznek vele, hirtelen kikapta az újságokat Peppin Mirto kezéből, akit fordítóként és korrektorként alkalmaztak, de egy ideje azért is ő felelt, hogy a legfontosabb hírek minél előbb eljussanak a fontosabb előfizetőkhoz: Robescu polgármester úrhoz, a Nemzeti Színház igazgatójához, Petre Grădistanu úrhoz, a Palotába, a rendőrfőkapitányhoz, Caton Leccához, a többi újság főszerkesztőjéhez, még ha harcban is álltak velük. Nicunak az *Universul*-nál havi ötletes megbízása volt, amit mindig elején fizettek, plusz a rendes fizetése mellett még a baksis. Neki kellett kihordania a csomagokat, amelyek ott álltak kötegekben a hivatali helyiségektől az igazgató irodájáig, a mindenféle holmival együtt, amit ott helyben árultak. Egyébként az igazgató inkább otthon vagy a klubban tartózkodott, nem az újságnál. Nicu munkája iskola után legfeljebb két órát tartott. Titokban, ha nagy volt a tömeg, és nem vették észre, felült egy-egy bércoksi vagy a lóvasút hátsó végére. De ritkán volt ilyen szerencséje.

– Mi van, legény? – kérdezte Peppin Mirto öblös, operaénekes hangján, és Nicu köszönésképpen lekapta fejéről a sapkáját. Szeretett volna a Marssal kapcsolatos terveiről beszélni, de a férfi egyszerűen hátat fordított neki, és csak visszakiáltott, „Rögtön indulj!”, ami az udvarig visszhangzott. Miért érdeklődnek az emberek, ha meg sem várják a választ? Igaz, hogy itt, az *Universul*-nál Nicu csak olyan emberekkel találkozott, akik sokkal jobban siettek, mint a többi ismerőse. Valamennyien afféle marslakók, azok jó tulajdonságai nélkül! Ahogy a spárgával összekötözött csomaggal kilépett, majdnem összeütközött egy fiatalemberrel, aki úgy siklott be mellette, mint a gyík, és megkérdezte Cercel bácsitól, hogy hol adhat fel egy hirdetést. Türelmetlenül összeütközött a kesztyűs kezét, és rángatta a fejét.

– Jó na-pot, fi-a-tal-úr – mondta a portás szótagolva, mintha még mindig olvasna.

– Jó napot, fiatalúr, kontrázott Nicu is, de már nem kapta le a sapkáját.

A fiatalember túlságosan ideges volt, hogy a köszönését fogadja, azonnal a kérdésre tért:

– Hol lehet hirdetést feladni? Elveszett egy pénztárca, és a gazdám... .

– Tele pénzzel? – hallotta egyszerre a fiatalember és a portás.

– Nem, nem volt benne pénz... .

– Ékszer? – kérdezte Nicu, pont, amikor a portás is megszólalt:

– Okmányok?

– Nem, hanem... . valami egyéb. És a gazdám, akarom mondani, a tulajdonosa szép kis jutalmat ígér. Nem lakunk messze az Icoana templomtól, a Teilor úton, egy új házban, egész nyáron dolgoztak rajta.

És megint összeütközött a kezét.

– A második ajtó jobbra, az van kiírva, *Hirdetmények*. Tessék... .

Amíg az ideges fiatalember, mint a gyík, elment a portással, Nicu elindult az első címre, a Sărinđar utcába, a konkurenciához, és minden eshetőségre számítva tekintetével a havas utat pásztázta. Volt egy célja, ami feledtette vele a napi feladatok unalmát és a csöpögő ereszeket. Egy pénztárcát keresett, amiben gyémántkőves gyűrű, rubinkőves nyakkendő is lehet, amilyen Jaques apjának, Margulis doktornak van. De ha ez a gyíkember igazat mondott, ami egyáltalán nem biztos, nem ékszer volt benne. Hirtelen jobb ötlete támadt: egy sorsjegy, pont a nyerőszámokkal.

– Megvan! – gondolta Nicu büszkén. Most bosszantotta a hó, aminek úgy örült, amikor jött, szerencse, hogy már olvad. A nagyanyja, aki hitt a szentekben, mint minden nő, azt állította, hogy van szent minden szerencsétlenségre is. Reménykedett, hogy az elveszett tárgyaknak is van védőszentjük. Főként a mások által elvesztetteknek.

– És reménykedjünk, hogy én magam kapom meg a szép kis jutalmat.

(regényrészlet)

KOSZTA GABRIELLA FORDÍTÁSA